

Isabel DE RIQUER PERMANYER
Daniel NAVARRO TORRÓ
Universitat de Barcelona

Art, tradició i llegenda en l'*Escalibor* riqueriana

El poema “Escalibor” d’Alexandre de Riquer, cant VIII de *Poema del Bosch*, és una nova i personal escenificació de les llegendes artúriques a través d’una visió molt riqueriana en què les imatges literàries complementen les imatges pictòriques de l’artista.

Si el nom del poema no és altre que el de l’espasa del rei Artús de Bretanya, el seu posseïdor, la descripció i les circumstàncies i símbols que l’envolten evidencien que Riquer coneixia i aprofità determinats episodis de la gran obra artúrica de Sir Thomas Malory, del segle XV i basada en narracions franceses del segle XIII. En el llibre *The quest of the Holy Graal* apareix una espasa anomenada “Sword with the Strange Girdles”, que és la traducció de la “Espee aus estranges renges” de *La queste del Saint Graal* que traduïm com “Espasa de l’Estrany Cenyidor”.¹

L’espasa Escalibor pertanyia al rei de Bretanya des de les obres de Jofre de Monmouth (“Caliburnus”, *Historia regum Britanniae*, c. 1135), de Robert Wace (“Calibore”, *Roman de Brut*, c.1155), i també al conte cèltic *Kulhwch i Olwen* (“Caledvwlch” o “Caledfwlch”). Va ser el gran romancier Chrétien de Troyes qui per primer cop l’anomenà Escalibor (*Li contes del graal*, v. 5902); tanmateix és Galvany qui ceneix la famosa espasa, fet al qual no es dona gaire importància. Escalibor torna a ser l’arma d’Artús i a tenir un paper destacat a la novel·la *La Mort le roi Artu* quan, l’endemà de la batalla de Salesbières, el rei, greument ferit, mana al seu cavaller Girflet que la llenca a l’aigua d’un llac. En aquell moment, una mà sorgeix de les aigües i, després de brandir-la, s’enfonsa amb l’espasa dins el llac. Textos posteriors a la *Vulgata* artúrica intenten precisar l’origen de la llegendària espasa i la seva vinculació amb el rei, com el que explica que només un jove Artús va aconseguir arrencar-la d’una enclusa, o com recull Malory, que li fos regalada per la dama del Llac.²

1 Donem les cites del llibre de Malory perquè és possible que aquest text fos conegut per Alexandre de Riquer en les seves estades a Anglaterra. Tanmateix, hi afegim també les referències a la *Queste du Graal* francesa i a *La Mort le roi Artu*. Daniel Navarro és el traductor al català dels fragments de Malory i dels textos francesos.

2 ALVAR, Carlos. — *El rey Arturo y su mundo. Diccionario de mitología artúrica*. — Madrid: Alianza editorial, 1999 (reedicions), s.v. “Escalibor”.

1. *La nau de Salomó, el llit d'ivori amb la rica espasa i el Bon cavaller*

En el poema de Riquer no trobem cap vinculació entre l'espasa Escalibor i el rei de Bretanya. El primer indici que ens porta a aquesta conclusió és el lloc on apareix per primer cop l'Escalibor riqueriana: sobre un llit sumptuós dins “la nau de Salomó” (estr. IV-V).

En *La Queste del Saint Graal* i en altres obres artúriques acostuma a trobar-se l'anacronisme, no gens rar en aquest tipus de novel·les, de fer intervenir el rei Salomó o altres personatges de la Bíblia en les aventures dels cavallers artúrics. En un passatge de la *Queste*, aquest rei ordena construir una nau, dintre de la qual diposita, sobre un llit, l'espasa anomenada de l'“Estrany Cenyidor”, que havia pertangut el seu pare, el rei David.³ Aquesta nau sense tripulació conduirà a la recerca del Graal els únics cavallers purs entre tots els de la Taula Rodona: Galaàs, Perceval i Boores, tal com ho representà Edward Burne-Jones en el meravellós tapís de la *Recerca del Graal* (1891-1892).

A les novel·les abans esmentades, ja hi apareixia aquesta escenificació de la nau i l'espasa ornada amb or i pedres precioses. La raresa, però, del cenyidor havia fet que fos anomenada “Espée aus estranges renges”.⁴ En el nostre poema, qui ha de ser digne de cenyir aquesta espasa no és pas el rei Artús sinó el “bon Cavaller” (estr. II) i, al llibre francès, Galaàs que és qui posseeix l'“Espasa de l'Estrany Cenyidor” sempre és anomenat “li Bons Chevaliers”. A la versió de Malory el posseïdor de l'espasa és “the good knyght sir Galahad”.

La relació entre totes dues espases es fa encara més evident quan encarem la descripció de l'Escalibor riqueriana amb l'“Espasa de l'Estrany Cenyidor”, dels textos medievals. El “llambregar de rica pedreria”, el carboncle “extret del front d'un drach alat”, els cisellats i altres elements ornamentals (estr. V-VII) són un resum de l'extensa descripció que fa tant Malory com les seves fonts dels colors, de les formes i dels metalls de la “Sword with the Strange Girdles”, extreta d'animals mítics o de característiques meravelloses i inversemblants i que l'exquisit artista Riquer es complauria a recrear acuradament.⁵

3 ALVAR, Carlos, *El rey Arturo y su mundo*, s.v. “Salomón”.

4 Segons la *Queste*, quan Salomó va acabar de construir la nau, la seva dona posà sobre un sumptuós llit la corona i l'espasa del rei a la qual afegí un cenyidor fet d'estopes de cànem, p. 223 i ss. Molts segles després, quan Perceval, Boores i Galaàs trobaren la nau, la germana de Perceval canvià el rústic cenyidor per un altre fet amb el seus cabells entrelligats amb cintes d'or i de seda i amb pedres precioses, p. 227. *Demanda*, caps. cxxxviii, p. 264 i cxli, p. 268. ALVAR, Carlos. — *El rey Arturo y su mundo*, s.v. “Espada del Extraño Tahalí”.

5 Riquer no esmenta en cap moment l'“Estrany Cenyidor”.

And whan they were in, hit was so mervaylous fayre and ryche [that they mervaylede]. And amyddis the shippe was a fayre bedde. A anone sir Galahad wente thereto and founde thereon a crowne of sylke. And at the feete was a swerde, ryche and fayre, and hit was drawyn oute of the sheeth half a foote and more.

And the swerde was of dyverse fassions; and the pomell was of stoone, and there was in hym all maner of coloures that ony man myght fynde, and every of the coloures had dyverse vertues. And the scalis of the hauffte were of two rybbis of two dyverse bestis; that one was a serpente whych ys conversaunte in Calydone and ys calle there the serpente of the fynde, and the boone of hym ys of such vertu that there ys no hande that handelith hym shall never be wery nother hurte; and the other bone ys of a fyssh whych ys nat ryght grete, and hauntith the floode of Eufrate, and that fyssh ys called Ertanax. And the bonys be of such maner of kynde that who that handelyth hym shall have so mucche wyll that he shall never be wery, and he shall nat thynke on joy nother sorow that he hath had, but only that thyng that he beholdith before hiym. (Malory, vol.II, p. 985, lín. 17-34 i p. 986, lín. 1-3)

I quan varen estar dintre (de la nau), era tan bella i rica que quedaren meravellats. Al mig de la nau hi havia un bell llit, i Galaàs es dirigí cap a aquest i trobà una corona de seda. Als peus del llit hi havia una espasa, rica i bella, i estava treta de la beina més de mig peu.

L'espasa estava feta de diverses maneres. El pom era de pedra i hi havia tots els colors que s'hi poden trobar, i cada un dels colors tenia diverses virtuts. I els braços del puny eren dues costelles de bèsties diferents: una era d'una serp que habita a Caledònia i que és anomenada serp del dimoni, l'os de la qual té la virtut d'evitar que qualsevol mà que la manegi es cansi o sigui ferida: i l'altra costella és d'un peix no gaire gran que habita en el corrent de l'Eufrates, i aquest peix és anomenat Ertanax i els seus ossos són de tal manera que qui els manegi tindrà tanta voluntat que mai no es cansarà, ni pensarà en cap alegria ni dolor que hagi tingut, sinó tan sols en allò que té al davant.⁶

Encara que a la tradició artúrica medieval Escalibor no porta el seu nom inscrit, els “caràcters hebraychs” de l'espasa del nostre poema (estr. V) es poden relacionar amb un passatge del text francès, abreviat a la versió de Malory.

⁶ Traducció espanyola de Malory, III, p. 157; *La Queste*, p. 222; *Demanda*, cxxxvii, p. 260 i ss.

Et il resgardent el bort de la nef et voient lettres escrites en caldieu, qui disoient une mout espoentable parole et douteuse... (*La Queste*, p. 201, lín. 8-10).

Miren (els tres cavallers) la borda de la nau i van veure unes cartes escrites en caldeu que deien paraules espantoses i terribles... (*Demanda*, p. 242).

But they founde in the ende of the shippe two fayre lettirs wrytten, wich seyde a dredefull worde and a mervaylous. (Malory, II, p. 984, lín. 29-31).

Però van trobar al fons de la nau dues cartes molt belles en les quals hi havia un espantós i extraordinari missatge. (Trad. espanyola, p. 156).

2. *Pàtria, Fe i Amor*

És evident la combinació que fa Riquer d'elements diversos: les cartes trobades a la nau escrites en caldeu (*Queste*) que portaven un missatge esfereïdor (*Queste*, Malory), i les lletres que apareixen gravades sobre l'“Espee aus estranges renges” de *La Queste* i a la “Sword with the Strange Girdles”, tenen un ressò en els “caràcters hebraychs” i en la llarga i “màgica llegenda” d'Escalibor:

VIII

“Cavaller, quí que sies, si no tens fè perfecta,
una creencia santa, un ideal fervent,
no avansis d'un pas, retirat ab respecte”.

“Cavaller, quí que sies, si no tens prou fermesa
per honir a tot hèroe resultant el més fort,
prou virtuts enaltides de patria y de noblesa,
no allarguis les mans a la teva dissort”.

“Cavaller, quí que sies, si no ets enaltit
campió qu'anuncien profecies antigues,
renuncia l'empresa a que t'has atrevit
ò la sort has de témer, cavaller, quí que sigues,
no sent el dols amant somès a un verge amor
qu'ha d'engendrar un fill profeta y redemptor”.

Thou man whych shalt entir into thys shippe, beware that thou be in stedefaste beleve, for I am Faythe. And therefore beware how thou entirst but if thou be stedfaste, for and thou fayle thereof I shall nat helpe the. (Malory, II, p. 984, lín. 32-36. Trad. espanyola, p. 156)

Tu que entres en aquesta nau, has de ser ferm en la teva creença, car jo sóc la Fe; i per això, mira com entres, ja que si defalleixes no t'ajudaré.

And as for thys swerde, there shall never man begrype hym, that ys to sey, the hand, but one; and he shall passe all other. (Malory, II, p. 986, lín. 4-6. Trad., p. 158)

I mai cap home empunyarà aquesta espasa tret d'un, el qual superarà tots els altres.

Lat se who dare draw me oute of my sheeth but ik he be more hardyer than ony other, for who that drawith m[e] oute, wete you welle he shall never be shamed of hys body nother wounded to the dethe. (Malory, II, p. 986, 15-18. Trad., p. 158)

A veure qui prova de treure'm de la meva beina, però ha de ser més agosarat que cap altre; i aquell que me'n tregui, sapigueu que no s'avergonyirà del seu cos, ni serà ferit de mort.

Veiem doncs que, com en el poema “Escalibor”, els textos medievals també imposaven en els seus missatges tres importants condicions per a l'entrada del cavaller dins la nau i per l'obtenció de l'espasa: que tingués fe, que demostrés ser el millor cavaller i que fos verge. Podríem arriscar que si la condició que exigeix Riquer, Amor, no la trobem en les novel·les relacionades amb la recerca del Graal, la descripció d'un “...verge amor / qu'ha d'engendrar un fill profeta y redemptor”, sembla referir-se a un tipus d'amor, més simbòlic que real, que hem vist altres cops a les novel·les artúriques i que, encara que sigui religiós i cast, no deixa de produir un engendrament. A “Escalibor” la castedat és una més de les virtuts de Galaàs “el Bon cavaller”, el “pur entre els purs”, el “pur cavaller, redemptor del Sant Graal”.

I aquí Riquer aprofita la defensa dels valors cavallerescos que es proclamen en les llegendes inscrites en la nau i a les espases de les seves fonts medievals per tal de fixar un dels eixos principals del seu poema: les tres virtuts necessàries per a obtenir l'espasa són la defensa de la Pàtria, la Fe i l'Amor. I si, per una banda, el missatge riquerià és universal en la seva dimensió mítica, és

també nacionalista en la seva dimensió patriòtica catalana, ja que adopta el lema dels Jocs Florals, “Pàtria, Fides, Amor”:⁷

“—Oh vella profecia
tu que dius l’arribada del hèroe, impacient,
qu’ha de cenyir l’espasa que sigles ha dormia,
te prenc en nom de Patria, en nom de Fe y Amor” (estr. IX).

3. Art, Tradició i Llegenda

Un cop explicitat el primer eix temàtic del poema, Pàtria, Fe i Amor, Riquer introdueix el segon a l’entorn dels conceptes d’“art, tradició, llegenda” (estr. XXXIII).

A partir de l’estrofa XVII, allunyats per uns moments de l’escenari misteriós del bosc, de la nau fantasma i de l’illa deserta, Riquer ens convida a endinsar-nos en una *kermesse* tardomedieval d’un burg qualsevol, plena de músiques, de parades de fruita i peix, de joglars, de soldats lansquenets, de clergues i de damiselles, envoltats pels autors de l’època daurada de la literatura medieval i de principis del renaixement. Seriosos i carnavalescs, místics i grollers, Erasme, el *Decameró*, Dant, Ramon Llull i Rabelais es mesclen amb personatges literaris com Sigfrid, Fafner,⁸ Roldà i els dotze pars de França. I vinculant la tradició èpica europea amb la llegenda bretona, l’estrofa XIX acaba mencionant “els cavallers de la taula rodona” per iniciar un altre escenari de l’univers artúric, el de les grandioses catedrals neogòtiques amb colorits vitralls, delicats retaules i objectes de culte valuosos que tant apreciaven els preraphaelites i que podia contemplar Riquer en els dos llibres que posseïa de les reconstruccions de Viollet-le-Duc (estr. XX-XXIII). Però tot seguit, retornem al paisatge tradicional de les aventures cavalleresques, i més concretament a les de Galaàs en la *Queste* francesa: el bosc, espai tan car per als narradors medievals i per als pintors preraphaelites,⁹ on tenen el seu recés els personatges més mítics de la llegenda artúrica, alguns dels quals Riquer havia plasmat en les seves teles, com Lancelot, Merlí, Viviana, Artús i Parsifal (estr. XXIV-XXVII).

L’espasa Escalibor del poema també retorna al llac, com la del rei bretó, i, un cop més, Riquer reescriu l’escena allunyant-se de la més ortodoxa tradició

⁷ TRENC, Eliseu. — *Alexandre de Riquer*, p. 176.

⁸ Si Riquer anomena el cavaller “Parsifal” i no “Perceval”, com en la tradició francesa, i fa referència a Fafner i a Sigfrid, hom podria suposar que les seves fonts són aquí wagnerianes.

⁹ Vegeu les suggeridores pàgines que dedica al tema del bosc Maria Àngela Cerdà i Surroca en “Alexandre de Riquer, poeta pre-rafaelita” dins *Alexandre de Riquer. L’Home...* p. 91-128.

artúrica medieval per fer-la seva amb una reeixida innovació que, potser, és el passatge més encertat del poema. La nau i la femenina tripulació que havia d'emportar-se el rei moribund a Avalon desapareixen; l'espasa, que no és del rei, no és llançada al llac per un cavaller, sinó que és "Bon Cavaller", ferit de mort, qui avança, tot sol i a cavall, com el *Sir Galahad* del pintor Arthur Hughes, "llac endins" brandint l'espasa (estr. XXXV).

En aquest passatge no trobem reminiscències de Malory, aquest cop, sinó de *La Mort le roi Artu* francesa quan el rei entra en la nau de les dames-fades amb les seves armes i el seu cavall:

XXXVI

[...]

el cavall esperona, qu'avansa lentament
llach endins, hont se pert del corcer la crinera,
lach endins, hont divaga sa mirada entristida,
llach endins, submergintse'ls flochs de la cimera
sota l'aygua que bull del restant de sa vida,
l'espasa sempre dreta, el bras sempre ben alt,
com emblema ò senyera per cavaller capdalt.

Then Sir Bedivere departed, and went to the sword, and lightly took it up, and went to the water side; and there he bound the girdle about the hilts, and then he threw the sword as far into the water as he might; and there came an arm and an hand above the water and met it, and caught it, and so shook it thrice and brandished, and then vanished away the hand with the sword in the water.

So sir Bedyvere [...] —“Now put me into that barge”, seyde the kynge. And so he ded sofftely, and there resceyved hym three ladyes with grete mournyng. And so they sette hem downe, and in one of their lappis kyng Arthure layde hys hede. (Malory, III, p. 1240, lín. 1-9, 18-20. Trad. pp. 351-352)

Llavors sir Bedivere partí i es dirigí cap a l'espasa que prengué amb delicadesa i anà a la riba; allà lligà el cenyidor entorn del puny i, tot seguit, la llançà a l'aigua tan lluny com pogué. I va sortir de l'aigua un braç i una mà que aferrà l'espasa, la sacsejà, la brandí tres cops i després desaparegué amb l'espasa dins l'aigua. I sir Bedivere tornà. [...] —Ara porta'm dins la barca —va dir el rei. I així ho va fer ell amb delicadesa; i (el rei) va ser rebut per tres reines amb grans plors, el van fer seure i el rei posà el cap a la falda d'una d'elles.

(Girflet) si vit venir parmi la mer une nef qui estoit toute pleine de dames; et quant la nef vint a la rive, il oec endroit ou li rois estoit, si vindrent au bord de la nef; et la dame d'eles tenoit Morgain, la sereur le roi Artu, par la main et commença a apeler le roi qu'il entrast en la nef; et li rois, si tost comme il vit Morgain sa sereur, se leva erramment en estant de la terre ou il se seoit, et entra en la nef, et trest son cheval après lui, et prist ses armes. (*La Mort le roi Artu*, 193)

(Girflet) va veure venir una nau plena de dames; quan la nau arribà a la riba on estava el rei, aquelles s'aproparen a la borda; la senyora de totes elles donava la mà a Morgana, germana del rei Artús, i va començar a cridar el rei perquè entrés en la nau; el rei, de seguida que va veure la seva germana Morgana, ràpidament es posà dret en la terra on seia, entrà a la nau amb el seu cavall al darrera i prengué les armes. (*La muerte del rey Arturo*, p. 195)

És ben coneguda pels especialistes de l'obra d'Alexandre de Riquer la gran influència que van tenir en el desenvolupament del seu art les seves estades a Anglaterra i els cercles literaris i artístics que freqüentà. Com als preraphaelites britànics el fascinà el món medieval cavalleresc, sobretot les llegendes relacionades amb el cicle del rei Artús, traslladades encertadament a les seves pintures i als seus poemes. Entre el centenar de pintures d'Alexandre de Riquer de temes molt variats, *Fada Morgana*, *Fada Doralissa* i el bellíssim quadre de gran format anomenat *L'arribada de Merlin cercant Viviana al bosch encantat*, donen imatge, gest i color als versos del poema "Escalibor" i del Cant I de *Poema del Bosch*:

De *Dames sens mercè* del vell Senyor feudal;
de verges qu'enarbolen el càlzer del Sant Graal;
de Merlin i d'Isolda, de Tristany, de Viviana,
de la *Dama del llach*, d'Artús, de Lancelot,
del Cavaller que porta d'emblema un aguilot,
de la Reyna Guinebra, Lionel y Bleciana.

BIBLIOGRAFIA

Textos

RIQUER, Alexandre. — *Poema del Bosch*. — Barcelona: Alvar Verdaguer, Rambla del Mitx, 1910.

- [MALORY]. — *The works of Sir Thomas Malory*. — Ed. E. Vinaver, 3 vols. — Oxford: Clarendon Press, 1947. — (Vol. II, *The Quest of the Holy Grail* i vol. III, *The Morte Arthur*).
- MALORY, Sir Thomas. — *La muerte de Arturo*. — Trad. de F. Torres Oliver. — Madrid: Ediciones Siruela, 1985. — (3 vols.).
- [QUESTE]. — *La Queste del Saint Graal*. — Ed. A. Pauphilet. — Paris: Champion, 1949.
- [DEMANDA]. — *Demanda del Santo Graal*. — Trad. de C. Alvar. — Madrid: Editora Nacional, 1980.
- [MORT]. — *La Mort le roi Artu, roman du XIIIè siècle*. — Ed. de J. Frappier. — Ginebra: Droz, 1954.
- [MUERTE]. — *La muerte del rey Arturo*. — Trad. de C. Alvar. — Madrid: Alianza editorial, 1980.

Estudis de referència

- Alexandre de Riquer. L'home, l'artista, el poeta (Modernisme simbolista)*. — A cura de Joseph Mª de Riquer i Palau, Alexandre Cirici Pellicer, Eliseu Trenc Ballester, Mariàngela Cerdà i Surroca, Joan Graells i Prat. — Calaf: Barcelona: Comissió Organitzadora de L'Homenatge a A. de Riquer, 1978.
- ALVAR, Carlos. — *El rey Arturo y su mundo. Diccionario de mitología artúrica*. — Madrid: Alianza editorial, 1999.
- RIQUER, Isabel de. — “El mite artúric a Catalunya”. — Dins: *L'univers màgic. Mites i llegendes*. — Vol. 8 de l'*Enciclopèdia de la cultura popular de Catalunya. Tradicionari*. — Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2007. — P. 54-67.
- TRENC, Eliseu. — *Alexandre de Riquer*. — Barcelona: Caixa Terrassa i Lunwerg editores, 2000.

ESCALIBOR

Alexandre de RIQUER (*maig 1909*)

Enllà, sobre les aygues dels mars del Occident,
els vèrtichs que l'envolten dificulten l'entrada
d'una terra que flota y gira eternament;
d'un'illa enguniosa, inculta, abandonada.

Passant tots els obstacles *bon Cavaller* hi entrava
y l'espai recorria de l'illa dolorosa
que's mou sobre la mar revolta qu'assotava
aquella terra estèril, deserta, misteriosa,
estepa possehida d'un erm indefinit
ahont els planys se moren perdentse en l'infinit.

Després d'haver alsat a Deu una pregaria,
el cavaller va estendre la vista penetrant
y va veure atansarse per la mar sempre varia,
de proa en lo castell, l'oriflama onejant
d'una nau que, deserta, envien les ventades,
ab grans veles de seda, de grana y or llistades.

Quieta va quedarse *la nau de Salomón*
y rica escalinata de gust el més sever,
per entre drachs alats que la fosca confon,
condú dessota tàlem el pas del cavaller,
qui sobre l'ample pit la noble testa inclina
passant serenament a la sala vehina:
el front bo y descubert, sens armes, reverent,
entrà com s'entra al temple de Deu omnipotent.

En un gran llit d'ivori, guarnit de prederies,
sota dosser d'ermini columnejat d'or fí,
va veure sorprenentse, pero sobre'l blanch del llí
de cobertor esplèndit, aquella espasa santa
que al qui la toca mata, y si no mata encanta.
Ab caràcters hebraychs, en sa creuera d'or
escrit el nom portava; se diu: Escalibor.

Adornen son empuny figures cisellades
ab l'art més exquisit, buydades d'or en bloch,
obra maravellosa de fines mans de fades

qu'al otorgarli dons, labraren poch a poch,
dexant fluhir arreu la bella fantasía
qu'ordena el llambregar de rica pedrería,
formant ab sa esplendor un nimbre lluminós
qu'escampa un raig puríssim d'esclat prestigiós.

Al mig de la creuera, de perles tot voltat,
un gran carboncle, extret del front d'un drach alat,
ab màgica llegenda diu la crida següent:
«Cavaller, quí que sies, si no tens fè perfecta,
una creencia santa, un ideal fervent,
no avansis d'un pas, retírat ab respecte.»
Sentí'l bon cavaller la fè dins de son pit,
respecte sant per Deu, per la lley verdadera,
y les mans allargades no tornaren enrera
quan la crida segona va ferlo més ardit.

«Cavaller quí que sies, si no tens prou fermesa
per honir a tot hèroe resultant el més fort,
prou virtuts enaltides de patria y de noblesa,
no allarguis les mans a la teva dissort.»
Jo no temo (va dirse) trobat digne rival;
la dissort no la temo, la patria es l'ideal
que nía dins mon cor, cerco l'home capàs
de sostenir llealment l'empenta de mon bras.
Y resolt, decidit, prosseguía avansant,
quan la crida derrera va ferse, proclamant:
«Cavaller, quí que sies, si no ets l'enaltit
campió qu'anuncien profecies antigues,
renunciá l'empresa a que t'has atrevit
ò la sòrt has de témer, cavaller, quí que sigues,
no sent el dols amant somès a un verge amor
qu'ha d'engendrar un fill profeta y redemptor.»

Mes Ell, inquebrantable, que'ls fets no han immutat,
ab l'inflexible gesto de ferma decisió
que guía un cor enèrgich, un cor privilegiat,
aquella joia empunya, la besa ab devoció
sentint qu'obra un destí, y noble com creyent
a sí mateix se diu : – ¡Oh vella profecía,
tu que dius l'arribada del hèroe, impacient,
qu'ha de cenyir l'espasa que sigles hà dormía,
te prenc en nom de Patria, en nom de Fe y Amor,

sé qu'una noble espasa l'adopta un noble pit,
sé que may fellonía veuràs, Escalibor,
y auguro que soch jo'l cavaller escullit ! –

Va ferse un terratrèmolper tot el seu voltant;
la nau de Salomó, com per un llamp partida,
va acromullarla tota l'onada escumejant
y al mar va desaparèixer.

Dins un bosch ple de vida,
bon cavaller s'alsava besant devotament
Escalíbor, l'espasa que porta com emblema:
segura e invencible per voluntat suprema.

L'espasa irradiava d'un llambregar ardent.

L'empuny era la creu
y la fulla la flama;
la flama del bell geni de cinch siles arreu,
art, tradició, llegenda, ideal que proclama
lo cavaller altiu y lo vassall oscur,
per Deu y per l'Amor, per Rey y per la Dama,
tan indomable y ferm com el metall més pur.

A dalt del espadat, sobre la roca altiva,
com a niu d'aguilots y com noble palau,
voltat d'immensos boscos y d'una vida activa,
les torres per cimera, vehines del cel blau,
l'espasa gloriosa, el seu geni, l'esten
comunicant la idea que brilla omnipotent.

Desd'allí dalt, perdentse en fonda lluytanansa,
s'exampnen les boscuïres com un axàm immens,
onegen y s'enfilen fins hont la vista alcansa
per valls y fondalades, montanya y terraplens.
Els rius enllà anguïlegen, brillants y lluminosos,
y'ls cels se reflectexen pels sitis pantanosos.

De les penoses vées que trassen les ramades,
les amples carreteres que fan la gent de guerra
y's perden al ombriu qu'axampnen les brancades
com a serpents qu'ondulen fonentse sota terra,
fins als espays fecons en fruyta y pesqueríes,

Escalibor escampa llegendes y poesíes.

Es l'escenari immens del gran bosch que traspassa
sembrat de nobles torres y de castells feudals;
els ecos que responen al sò dels corns de cassa,
al retruny de tambors *alalís* triomfals;
es una flama sacra que llensa'l gran fulgor
d'aquella espasa santa d'empunyadura d'or.

El bell esprit d'Erasme fluhint com d'una font;
l'alegre carilló de misses matinals;
un clergue que fa riure la gent que van pel mont;
es el clarí de festa partint dels cims més alts,
un ball de *cornemuses* improvisat a l'era,
ò un *lansquenet* alegre que riu ab l'hostalera.

La llar y la rondalla en la vesprada freda;
es un drach que traspassa ab un gran soroll d'ales,
un ambient tot florit dessota la verneda
y'l bosch tot anxovat, ressonant de cigales,
hont els patges festegen la damisel-la llassa
qu'enamora el jutglar festejant al llebré';
es un Decameron alegre que traspassa
la franca riallada qu'esclata Rabelais
y a l'ombra, els ulls de Fafnet d'una llum rutilant;
el Dant ò Ramon Llull obrint un sigle d'or,
es el drinch de l'enclusa hont Sigfrid va forjant,
les nayades del Rhin vigilant el tresor.

Es el corn de Roldan partint de Roncesvalls,
una llegenda èpica, un somrís encantat,
les goges prenent forma als fons dels xaragalls,
la bruja escabellada que fuig cap al sabat;
els dotze pars de Fransa alsant una corona
y son els cavallers de la *taula rodona*.

S'alsaren catedrals; les voltes enlayrades
sembraven les boscuries de branques enlassades
al cim de l'alta nau,
y'ls finestrals s'obríen
ab aures radiants
qui els vidriers volíen
com la llum d'or que passa fullatges verdejants

venint desde'l cel blau,
ab formes enigmàtiques de místiques figures,
que com apareguts venint de les altures,
tenien per la fe, un himne, el més suau.

Y'ls capitells, les gàrgoles, la clau de l'alta volta,
el fris més delicat, la forma més resolta,
la línea dolça y pura,
al bosch l'emmanllevaren
trobantli la bellesa
fervent que somiarem
d'essències exquisides, de més gentil puresa,
de sens igual finura,
qu'enamorats artistes d'aquell fullatge humil,
varen eternsar ab el seu art subtil
qu'extreya'l bosch més íntim, del marbre ò pedra dura.

Formaren los retaules, y'l trono del Senyor
va alsarse com a serva buydada en un bloch d'or;
les eures s'enfilaven,
la col se desclovia
formant un capitell
que per collar tenia
una llassada estreta del bordissench clavell.

Els trebos s'enlassaren
pels frisos, la falguera dibuxa un bell motiu;
els murrirtorts y créxems, com per formarli un niu,
al bell Anyell de Pasqua, cenyintlo, el rodejaren.

Y l'ornament, més rich qu'esmalts y pedreria,
fou sempre extret del bosch, ahont la fantasía
poética, exaltava
als creadors sincers
sent medi d'expressió.
Moventse'ls incensers,
com dins de boyra mística alsaven l'oració
qu'en cercles, axamplava
al vol del Sant Sagrari, com nuvolada blava,
l'alè de la resina gronxant en la foscor
aquell verge perfum qu'al bosch emmanllevava
per ferne espirals d'or.

Del bosch s'alsa l'imatge de Lancelot del llach;

Merlin a son misteri confía Viviana,
y'l màgich llegendari, per redimí' un regnat
y'l cor ferit d'un rey, ab ciencia sobrehumana
prepara'l soli altiu d'Artús y veu les gestes
de la *taula rodona*, ab sos torneigs y festes.

De tots els grans fets d'armes, el bosch es com l'hereu;
Viviana sent finit l'ausencia continuada
del bell Merlin, tot d'una, al veure entre la neu
qu'esclata la florida per sobre la nevada;
que d'arbre en arbre's gronxen fullatges plens de flors;
que'l bosch s'omple de càntichs y l'ànima d'amors.

Es aquell or tan pàlit, or d'un cel de tardor
filtrant per entre branques frondositats superbes,
es la verda claror
tremolant per les herbes
d'aquella font que brolla devall l'albe gegant
com el més pur cristall y que l'herbey consum;
un'ombra irradiant
que transforma la llum,
es un cavaller sant
qu'al apropar els llavis a l'onda transparent
veu somriure una nimfa entre'ls lliris en flor;
Mirilla somrient,
Parsifal boig d'amor!

Enllà, quína florida
per cloure en un palau a dos anamorats!
Quína puresa immensa en un panteig de vida
de dos cors enlassats!
Pel bosch, quànta corola obrintse unbriagada!
y quin xisclar d'aloses!
quínes veus lluminoses!
quin bordonar d'insectes a dalt de la brancada!
quínes flors colossals que despleguen ses gales!
y quants tremolors d'ales!

Es el pur cavaller, redemptor del Sant Graal,
qu'al veure un primer cop anyoradissa y trista
a l'aymada parella, se diu: «Ahnot l'he vista?»
es el plor de Mirilla quan se'n va Parsifal.

Més tart, Escalibor, que s'axeca terrible
quan de terres llunyanes s'avansa poch a poch
ab l'invasor exèrcit, el desgavell horrible
fent ús de mala astucia, de la forsa, del foch.
Es quan la sana espasa llambrega ò centelleja
En les mans del més noble, qui millor la brandeja.

Ella sola obre un solch, de la sanch forma un riu;
semblant la mort arreu, fendeix, esberla, talla,
com en los camps de blat madurants per l'istiu
s'obre pas pel conreu la fulla de la dalla;
Escalibor fueeteja l'enemich a la cara,
y es que no'n queda un quan del camp se separa.

¡Somniador art gòtich, llegendes somniades,
missals policromats en la pau d'una cel·la,
y tu, Evangeliari, finíssim llibre d'hores
que devotament besen Genoveva ò Grissel·la!

Bandes d'or treballades sota les gelosíes
qu'al terminar la gesta ostenta'l campió;
divises enriquides d'esmalts y pedreríes
qu'en la lluyta enaltexen el cor del vencedó'!

Trenes d'or que s'esbullen cayent d'un finestral
en una nit de lluna tranquila, aquietada,
y son la bella escala qu'envíen desde dalt
per conduhir l'amant als brassos de l'amada;
art, tradició, llegenda, es tot, Escalibor,
ab sa fulla flamígera y la seva creu d'or.

Un jorn, tràgicament, el dematí s'alsava
com si aquell aquell que naxía fos de mala dissort;
pel llach, l'aygua somorta l'arbreda reflexava
que'l vent no somovía ni'l ventijol gronxava
perdentse en la foscuria del paysatge mort,
embolcallat, confós dins de la boyra blava.

Alsaven les arbredes ses branques sense vida,
confoses siluetes dins la grisada llum,
quietes, solemnials com hostes llegendaris,
inertes personatges que poch a poch consum
la marxa acompassada qu'inscriuen els horaris,

instant vital que's guarda al fons dels reliquiaris
hon guarden els poetes recots de temps passats,
com atrayents encants de segles olvidats.
Allà tràgicament s'alsava'l dematí;
bon cavaller traspassa la boyra humitejada;
cavalca un cavall negre qu'un malestruch ferí,
dú desmayats el brassos, la visera axecada,
la sanch de les ferides dexant derrera d'ell
dessobre la neu blanca un rastre tot vermell,
com si les bolbes flonges per traure una florida
captessin a la sanch novell ardor de vida.
Sos bucles que's perdíen en les més fines mans,
son cap qu'irradiava de noblesa, d'amor,
en l'ample pit reposen gronxantse bo y sanchnants;
sos ulls son entelats de sanch que raja a doll,
y del cavall les guies van soltes sore'l coll.
Del hèroe la mirada somniadora y vaga,
repreu sobtada vida fixant la fondor blava;
veu la promesa terra que sa tomba encobreix
segons les profecies fetes de temps enllà,
el llach hont el nenúfar tot temps del any floreix
y la pendent suau per hont te de baxà'.
Axís, desenvaynant l'espasa lluminosa,
la creu per llarga estona sobre la boca posa,
després, alsantla al cel como s'alsa el Sacrament,
el cavall esperona, qu'avansa lentament
llach endins, hont se pert del corcer la crinera,
llach endins, hont divaga sa mirada entristida,
llach endins, submergintse'ls flochs de la cimera
sota l'aygua que bull del restant de sa vida,
l'espasa sempre drete, el bras sempre ben alt,
com emblema ò senyera pel cavaller capdalt.

Cavall y cavaller restaren sota l'ona,
y s'eleva arran d'ella, eternament alsat
un bras ferm, vigorós, el que may abandona
l'espasa qu'aquells hèroes havíen brandejat;
y encara dels païssos hont canten com sirenes
tan poetes com músics, li arriuen ofrenes
arrencant de les lires sonores notes d'or
que vibren dintre'ls boscos, rondant Escalibor.

ESCALIBOR

Traducción de Maria Angela CERDÀ I SURROCA

Hacia allá. sobre las aguas de los mares del Occidente.
las cumbres que la circundan dificultan la entrada
de una tierra que flota y gira eternamente:
de una isla angustiosa, inculta, abandonada.

Pasando todos los obstáculos buen Caballero allí entraba
y el espacio recorría de la isla dolorosa
que se mueve sobre la mar revuelta que azotaba
aquella tierra estéril, desierta, misteriosa,
estepa poseída de un erial indefinido
donde los quejidos mueren perdiéndose en lo infinito.

Después de haber alzado a Dios un plegaria,
el caballero extendió su vista penetrante
y vio acercarse por la mar siempre variable.
en el castillo de proa, la oriflama ondulante
de una nave que, desierta, envían las ventadas,
con grandes velas de seda, de grana y oro listadas.

Quieta quedose la nave de Salomón
y rica escalinata de gusto el más severo,
por entre dragones alados que la oscuridad confunde,
condujo bajo tálamo el paso del caballero,
quien sobre el ancho pecho su noble testa inclina
pasando serenamente a la sala vecina:
su frente al descubierto, sin armas, reverendo,
entró como se entra al templo de Dios omnipotente.

En un gran lecho de marfil, guarnecido de pedrerías,
bajo dosel de armiño sobre columnas de oro fino,
vio sorprendiéndose, encima el blanco del lino
de cobertor espléndido. aquella espada santa
que a quien la toca mata, y si no mata encanta.
Con caracteres hebraicos, en su cruz de oro
escrito el nombre llevaba: se llama: Escalibor.

Adornan su empuñadura figuras cinceladas
con el arte más exquisito, vaciadas de oro en bloque,
obra maravillosa de finas manos de hadas
que al otorgarle dones, labraron poco a poco,
dejando fluir por doquier la bella fantasía
que ordena el destello de rica pedrería,
formando con su esplendor un nimbo luminoso
que esparce un rayo purísimo de brillo prestigioso.

En medio de la cruz, de perlas circundado,
un gran carbúnculo, extraído de la frente de un dragón alado,
con mágica leyenda dice el pregón siguiente:
"Caballero, quienquiera que seas, si no tienes fe perfecta,
una creencia santa, un ideal ferviente,
no avances un solo paso, retírate con respeto."
Sintió el buen caballero la fe dentro de su pecho,
respeto santo por Dios, por la ley verdadera,
y sus manos alargadas no volvieron atrás
cuando el segundo pregón lo hizo más osado.
"Caballero quienquiera que seas, si no tienes bastante firmeza
para avergonzar a todo héroe resultando el más fuerte,
bastantes virtudes enaltecidas de patria y de nobleza,
no alargues las manos hacia tu desdicha."
Yo no temo (se dijo) hallar digno rival;
la desdicha no la temo, la patria es el ideal
que anida dentro de mi corazón, busco el hombre capaz
de sostener lealmente el empuje de mi brazo.
Y resuelto, decidido, proseguía avanzando,
cuando la llamada postrera se hizo, proclamando:
"Caballero, quienquiera que seas, si no eres el enaltecido
campeón que anuncian profecías antiguas,
renuncia a la empresa a que te has atrevido
o la suerte has de temer, caballero, quienquiera que seas,
no siendo el dulce amante sometido a un virginal amor
que ha de engendrar a un hijo profeta y redentor."

Mas Él, inquebrantable, que los hechos no han inmutado,
con el inflexible gesto de firme decisión
que guía un corazón enérgico, un corazón privilegiado,
aquella joya empuña, la besa con devoción
sintiendo que obra un destino, y noble como creyente
a sí mismo se dice: -¡Oh vieja profecía,
tú que dices la llegada del héroe impaciente,

que ha de ceñir la espada que hace siglos dormía,
te tomo en nombre de Patria, en nombre de Fe y Amor,
sé que a una noble espada la adopta un noble pecho,
sé que nunca felonía verás, Escalibor,
y auguro que soy yo el caballero escogido!-

Se produjo un terremoto todo alrededor suyo;
la nave de Salomón, como por un rayo partida,
hízola toda añicos la ola espumante
y al mar desapareció.

Dentro un bosque lleno de vida,
buen caballero se alzaba besando devotamente
Escalibor, la espada que lleva como emblema:
segura e invencible por voluntad suprema.
La espada irradiaba de un centelleo ardiente.

La empuñadura era la cruz
y la hoja la llama;
la llama del bello genio de cinco siglos por doquier,
arte, tradición, leyenda, ideal que proclama
el caballero altivo y el vasallo oscuro,
por Dios y por el Amor, por el Rey y por la Dama,
tan indomable y firme como el metal más puro.

Arriba en lo escarpado, sobre la roca altiva,
como nido de aguilotes y como noble palacio,
rodeado de inmensos bosques y de una vida activa,
las torres por cimera, vecinas del cielo azul,
la espada gloriosa, su genio, lo extiende
comunicando la idea que brilla omnipotente.

Desde allá arriba, perdiéndose en honda lontananza,
se ensanchan los boscajes como un enjambre inmenso,
ondean y se encaraman hasta donde la vista alcanza
por valles y hondonadas, montaña y terraplenes.
Los ríos hacia allá serpentean, brillantes y luminosos,
y los cielos se reflejan por los sitios pantanosos.
Desde las penosas vías que trazan los rebaños,
las anchas carreteras que hace la gente de guerra
y se pierden en la umbría que ensanchan los ramajes
como serpientes que ondulan fundiéndose bajo tierra,
hasta los espacios fecundos en fruta y pesqueras,
Escalibor esparce leyendas y poesías.

Es el escenario inmenso del gran bosque que atraviesa
sembrado de nobles torres y de castillos feudales;
los ecos que responden al son de los cuernos de caza,
al retumbo de tambores alalís triunfales;
es una llama sacra que lanza el gran fulgor
de aquella espada santa de empuñadura de oro.

El bello espíritu de Erasmo fluyendo como de una fuente;
el alegre carrillón de misas matinales;
un clérigo que hace reír a la gente que va por el monte;
es el clarín de fiesta partiendo de las cumbres más altas,
un baile de cornamuses improvisado en la era,
o un lansquenet alegre que ríe con la hostelera.

El hogar y el cuento en el atardecer frío;
es un dragón que atraviesa con un gran ruido de alas,
un ambiente florecido debajo del alisal
y el bosque hartado cerrado, resonando de cigalas,
donde los pajes festejan la damisela extenuada
que enamora el juglar festejando al lebre;
es un Decameron alegre que atraviesa
la franca carcajada que prorrumpe Rabelais
y a la sombra, los ojos de Fafner de una luz rutilante;
el Dante o Ramon Llull abriendo un siglo de oro,
es el tintineo del yunque donde Sigfrido va fraguando,
las náyades del Rhin vigilando el tesoro.

Es el cuerno de Roldán partiendo de Roncesvalles,
una leyenda épica, una sonrisa encantada,
las hadas tomando forma en lo hondo de las arroyadas,
la bruja despeinada que huye hacia el aquelarre;
los doce pares de Francia alzando una corona
y son los caballeros de la mesa redonda.

Se alzaron catedrales; las bóvedas elevadas
semejaban los boscajes de ramas entrelazadas
en la cima de la alta nave,
y los ventanales se abrían
con auras radiantes
que los cristaleras querían
como la luz de oro que atraviesa follajes verdeantes
viniendo desde el cielo azul,

con formas enigmáticas de místicas figuras,
que como aparecidos viniendo de lo alto,
tenían para la fe, un himno, el más suave.

Y los capiteles, las gárgolas, la clave de la alta bóveda,
el friso más delicado, la forma más resuelta,
la línea dulce y pura,
del bosque la adoptaron
encontrándole la belleza
ferviente que soñaron
de esencias exquisitas, de más gentil pureza,
de sin igual finura,
que enamorados artistas de aquel follaje humilde,
eternizaron con su arte sutil
que extraía el bosque más íntimo, del mármol o piedra dura.

Formaron los retablos, y el trono del Señor
se alzó como selva vaciada en un bloque de oro;
las hiedras trepaban,
la col se abría
formando un capitel
que por collar tenía
una lazada estrecha del bastardo clavel.

Los tréboles se enlazaron
por los frisos, el helecho dibuja un bello motivo;
capuchinas y berros, como para formarle un nido,
al bello Cordero de Pascua, ciñéndole, le rodearon.

Y el ornamento, más rico que esmaltes y pedrería,
fue siempre extraído del bosque, donde la fantasía
poética, exaltaba
a los creadores sinceros
siendo medio de expresión.
Moviéndose los incensarios,
como dentro de niebla mística alzaban la oración
que en círculos, ensanchaba
alrededor del Santo Sagrario, como nubosidad azul,
el aliento de la resina meciendo en la oscuridad
aquel virginal perfume que al bosque le extraía
para hacer espirales de oro.

Del bosque se alza la imagen de Lancelote del Lago,
Merlín a su misterio confía Bibiana,

y el mágico legendario, para redimir un reinado
y el corazón herido de un rey, con ciencia sobrehumana
prepara el solio altivo de Artús y ve las gestas
de la mesa redonda, con sus torneos y fiestas.

De todos los grandes hechos de armas. el bosque es como el heredero;
Bibiana siente acabar-se la ausencia continuada
del bello Merlín, de súbito, al ver entre la nieve
que estalla la florida por encima la nevada;
que de árbol en árbol se mecen follajes llenos de flores;
que el bosque se llena de cánticos y el alma de amores.

Es aquel oro tan pálido, oro de un cielo de otoño
filtrando entre ramas frondosidades soberbias,
es la verde claridad
temblando por las hierbas
de aquella fuente que mana debajo el álamo gigante
como el más puro cristal y que el césped consume;
una sombra irradiante
que transforma la luz,
es un caballero santo
que al acercar los labios a la onda transparente
ve sonreír una ninfa entre los lirios en flor;
¡ Mirilla sonriente,
Parsifa1 loco qe amor!

Hacia allá, ¡ qué florida
para encerrar en un palacio a dos enamorados!
¡Qué pureza inmensa en un jadeo de vida
de dos corazones entrelazados!
Por el bosque, ¡cuánta corola abriéndose embriagada!
¡y qué chillar de alondras!
¡qué voces luminosas!
-¡qué bordoneo de insectos arriba en la ramada!
¡qué flores colosales que despliegan sus galas!
¡y cuántos temblores de alas!
Es el puro caballero, redentor del Santo Grial,
que al ver por vez primera melancólica y triste
a la amada pareja, se dice: "¿Dónde la he visto?"
es el llanto de Mirilla cuando se va Parsifa1.

Más tarde, Escalibor, que se alza terrible
cuando de tierras lejanas avanza poco a poco

con el invasor ejército, el desbarajuste horrible
haciendo uso de mala astucia, de la fuerza, del fuego.
Es cuando la santa espada destella o centellea
en las manos del más noble, quien mejor la blande.

Ella sola abre un surco, de la sangre forma un río;
sembrando la muerte por doquier, hende, raja, corta,
como en los campos de trigo maduros por el verano
se abre paso por el cultivo la hoja de la guadaña;
Escalibor fustiga al enemigo en la cara,
y es que no queda ni uno cuando del campo se separa.

¡Soñador arte gótico, leyendas soñadas,
misales policromados en la paz de una celda,
y tú, Evangelionario, finísimo libro de horas
que devotamente besan Genoveva o Griseida!

¡Bandas de oro trabajadas bajo las celosías
que al terminar la gesta ostenta el campeón;
divisas enriquecidas de esmaltes y pedrerías
que en la lucha enaltecen el corazón del *vencedor!*

Trenzas de oro que se desmelenan cayendo de un ventanal
en una noche de luna tranquila, reposada,
y son la bella escalera que mandan desde arriba
para conducir al amante en brazos de la amada;
arte, tradición, leyenda, lo es todo, Escalibor,
con su hoja flamígera y su cruz de oro.

Un día, trágicamente, la mañana se alzaba
Como si aquel que nacía fuese de mala desdicha;
por el lago, el agua mortecina el arbolado reflejaba
que el viento no removía ni el vientecillo mecía
perdiéndose en la oscuridad del paisaje muerto,
envuelto, confuso dentro la niebla azul.

Alzaban las arboledas sus ramajes sin vida,
confusas siluetas dentro la grisácea luz,
quietas, solemniales como huéspedes legendarios,
inertes personajes que poco a poco consume
la marcha acompasada que inscriben los horarios,
instante vital que se guarda al fondo de los relicarios
donde guardan los poetas recuerdos de tiempos pasados,

como atrayentes encantos de siglos olvidados.
Allá trágicamente se alzaba la mañana;
buen Caballero atraviesa la niebla humedecida;
cabalga un caballo negro que un desventurado hirió,
lleva desmayados sus brazos, su visera levantada,
la sangre de sus heridas dejando detrás de él
por encima la nieve blanca un rastro rojo del todo,
como si los copos blandos para sacar una floración
mendigasen a la sangre nuevo ardor de vida.
Sus bucles que se perdían en las más finas manos,
su cabeza que irradiaba de nobleza, de amor,
en el ancho pecho reposan meciéndose y a la vez sangrantes;
sus ojos están empañados de sangre que mana a chorro,
y del caballo los arreos van sueltos sobre el cuello.
Del héroe la mirada soñadora y vaga,
recobra súbita vida fijando la hondura azul;
ve la prometida tierra que su tumba encubre
según las profecías hechas de tiempo atrás,
el lago donde el nenúfar durante todo el año florece
y la pendiente suave por donde ha de bajar.
Así, desenvainando la espada luminosa,
la cruz un largo rato encima su boca posa,
después, alzándola al cielo como se alza el Sacramento,
el caballo espolea, que avanza lentamente
lago adentro, donde se pierde del corcel la crin,
lago adentro, donde divaga su mirada entristecida,
lago adentro, sumergiéndose los mechones de la cimera
bajo el agua que hierve de lo restante de su vida.
la espada siempre derecha, el brazo siempre muy alto,
como emblema o estandarte por el caballero hacia arriba.

Caballo y caballero quedaron bajo la onda,
y se eleva a su vera, eternamente alzado
un brazo firme, vigoroso, el que nunca abandona
la espada que aquellos héroes habían blandido;
y todavía de los países donde cantan como sirenas
tanto poetas como músicos, le llegan ofrendas
arrancando de las liras sonoras notas de oro
que vibran dentro los bosques, rondando Escalibor.

EXCALIBUR

Traduction en vers libres d'Alain VERJAT MASSMANN

Au delà, baignant l'eau des mers occidentales,
de falaises entourée qui gardent son accès,
une terre flottant et tournant à jamais,
c'est une île d'angoisse, en friche, abandonnée.

Les obstacles esquivant, voici qu'y accédait
le noble Chevalier qui parcourait l'espace
de l'île douloureuse agitée sur la mer,
cette mer démontée qui flagelle la terre
stérile, déserte, mystérieuse,
steppe en tout point désolée
où des gémissements se perdent à l'infini.

Après qu'il eut à Dieu élevé sa prière,
le chevalier jeta un regard pénétrant
et vit que sur la mer que l'onde perpétue,
s'approchait une nef qui fut abandonnée ;
au gaillard de sa proue une oriflamme ondule,
ses grandes voiles en soie par les vents sont gonflées,
elles sont de pourpre et d'or entièrement brodées.

Se mit en panne alors la *nef de Salomon*;
l'échelle de coupée sévèrement ornée,
de maints dragons ailés que l'ombre dissimule,
conduit le chevalier à passer sous un dais;
noblement, il incline la tête sur son coeur
et il accède ainsi à la salle voisine;
son front s'est incliné en signe de respect,
il ne porte point d'armes et c'est la tête nue
qu'il entre comme au temple de Dieu Tout-Puissant.

Sur un grand lit d'ivoire orné de pierreries,
des colonnettes d'or portent un dais d'hermines,
il se surprit de voir sur la blancheur du lin,
splendide draperie, la sainte épée qui tue
tous ceux qui l'ont touchée et qui, quand elle ne tue
prend celui qui la tient sous son charme magique.

En lettres hébraïques, et sur sa garde d'or,
son nom était écrit: *Excalibor*.

L'art exquis cisela sa poignée d'or massif,
les fines mains des fées firent oeuvre merveilleuse,
travaillant lentement pour la rendre magique
laissant la fantaisie recréer chaque endroit,
et faisant resplendir les riches pierreries.

Au centre de la croix, tout entouré de perles,
c'est un grand escarboucle, qu'il fallut arracher
du front dur d'un dragon aux ailes déployées,
l'inscription magique cet appel proférait :
"Ô Noble Chevalier, que ta foi soit sans faille,
que ton saint idéal soit de ferveur pétri,
ou bien alors va-t'en respectueusement.
Le chevalier sentit son cœur rempli de foi,
un saint respect pour Dieu et la loi véritable,
ses mains qu'il avançait ne reculèrent pas
quand le second appel l'encouragea encore.

"Ô noble Chevalier, que tu sois assez fort
pour vaincre les héros honteux de leur défaite,
que ta noble vertu exalte la patrie,
ou n'étends pas les bras, tu irais à ta perte".
Il se dit: « il n'est point de rival que je craigne;
Pas plus que le malheur, et j'aime la patrie,
Qui pourra résister aux lourds coups de mon bras ? »
fermement décidé, il avança encor,
et un dernier appel à nouveau proclama:
"Ô noble Chevalier, sois le fameux champion
que nos anciens prophètes ont annoncé au monde,
renonce à tout ce que tu as pu entreprendre,
ou crains ce qui t'attend, ô noble chevalier,
si tu n'es pas le tendre amant qui se soumet
à l'amour d'une vierge et qui engendrera
un fils qui nous sera prophète et rédempteur."

Mais lui ne s'émeut point, et il ne tremble pas ;
il prit donc ce joyau d'un geste décidé,
son cœur ferme, énergique, à cela l'a mené,
et il la baise alors avec dévotion
sentant bien qu'un destin s'accomplit grâce à lui,

il se dit noblement comme un croyant fidèle :
-« Oh très anciens prophètes qui avaient annoncé
l'arrivée du héros qui ceindrait cette l'épée
merveilleuse dormant depuis la nuit des temps,
au nom de la Patrie, de la Foi, de l'Amour,
je la prends; car une noble épée est pour un noble cœur ;
jamais tu ne seras proie de la félonie,
je gage que je suis le chevalier choisi,
Excalibor! »

C'est alors que la terre autour de lui trembla;
la *nef de Salomon* foudroyée s'abîma,
et la mer écumeuse l'engloutit tout entière,
et c'est ainsi qu'alors la nef disparut.
Dans un bois plein de vie, le noble chevalier
se redressa puis il baisa dévotement
l'épée *Excalibur*, qui porte comme emblème:
Invincible, infaillible car Dieu l'a voulu.

L'épée étincelait de mille feux ardents.

La poignée adoptait la forme de la croix,
La lame étincelait comme brille une flamme,
Flamme d'un beau génie vieux de cinq cent années,
Art et tradition, idéaux que proclame
L'orgueilleux chevalier comme l'humble vassal,
Pour Dieu et pour l'Amour, pour le Roi et la Dame,
solide et indompté tel le plus pur métal.

Un orgueilleux rocher lui sert de promontoire,
Comme aire des aiglons, comme noble palais,
Entouré de grands bois et d'une vie intense,
Cimaise dont les tours se perdent dans l'azur,
la glorieuse épée projette ses rayons
Et fait connaître ainsi l'idée toute-puissante.

De là sur les hauteurs et à perte de vue,
La forêt s'agrandit tel un essaim immense,
Ondoyant, se coulant jusque dans les lointains,
Par vals et par vallées, collines et montagnes.
Au loin on voit les fleuves, anguilles lumineuses,
Et les cieux qui se mirent aux lieux marécageux.

Par les rudes sentiers que les troupeaux piétinent,
Et les larges allées qu'ont ouvert les guerriers,
perdues sous les feuillées aux ombres généreuses,
Comme font les serpents quand ils vont s'enterrant,
Jusqu'aux pays féconds donnant fruits et poissons,
Excalibur répand légendes et poésie.

C'est la scène grandiose de la vaste forêt
Semée de nobles tours, de châteaux fortifiés;
Les échos se répondent au son des cors de chasse,
L'hallali victorieux, le tonnerre des tambours;
C'est la flamme sacrée brillant des mille feux
De cette sainte épée à la poignée d'or pur.

Le bel esprit d'Érasme jaillissant comme eau claire;
Le joyeux carillon des messes matinales;
Un clerc qui divertit les gens de la montagne;
Puis le clairon des fêtes venant des hautes cimes,
Un bal de *cornemuses* improvisé sur l'aire
Ou le gai *lansquenets* qui rit avec l'hôtesse.

Dans la soirée glaciale, un conte au coin du feu;
Voici le bruissement des ailes du dragon,
Tout un monde de fleurs sous les branches des aulnes,
Et la forêt profonde où chantent les cigales,
Les pages y font la cour à de lasses jeunettes,
Jeunesses qui des mains le lévrier caressent
Et rendent fous d'amour jongleurs ou troubadours;
C'est un Décaméron joyeux et qui dépasse
Les francs éclats de rire de François Rabelais,
dans l'ombre on voit briller les deux yeux de Fafner;
le Dante ou Raymond Lulle ouvrant un siècle d'or,
le cliquetis d'enclume où Siegfried va forgeant,
et les filles du Rhin veillant sur le trésor;
c'est le cor de Roland qui vient de Roncevaux,
une légende épique, un sourire enchanté,
les fées qui prennent corps dans le lit des torrents,
la sorcière effrénée qui vers le sabbat vole;
les douze pairs de France élevant la couronne
et c'est *la table ronde* avec ses chevaliers.

Ce fut le temps des bâtisseurs de cathédrales

Dont les voutes élevées, au plus haut de la nef
Semblaient la feuillaison de branches enlacées,
les radieux zéphirs aux très hautes fenêtres
 Que les verriers voulaient
Comme l'or lumineux passant le vert feuillage
 Et venant du ciel bleu,
Formes énigmatiques de mystiques figures,
Qui du plus haut des cieux venaient comme fantômes
Et chantaient pour la foi un hymne, le plus doux.

Et puis les chapiteaux, gargouilles et clefs de voute,
La frise la plus fine, la forme la plus claire,
 La ligne douce et pure,
 Empruntés aux forêts
 Où la beauté se trouve,
 Ferveur qui fit rêver
Aux exquises essences, leur noble pureté,
 Leur finesse exemplaire,
À jamais transformés, d'un art plus que subtil,
Les artistes amoureux de ces humbles feuillages
Du marbre ou de la dure pierre toujours tiraient
 De plus profondes forêts.

Ils firent les retables et le trône de Dieu,
Comme en un bloc d'or pur une forêt sculptée;
 Le lierre y grimpaît,
 Le chou s'épanouissait
 Pour faire un chapiteau
 Que venait couronner
 En forme de collier
Très finement natté, de beaux oeillets sauvages.
Les trèfles se tressaient en de multiples frises,
La bruyère dessine un merveilleux motif;
Cressons et passage entouraient comme un nid
 Le bel Agneau Pasqual.

Plus riche le décor qu'émaux et pierreries,
Il venait des forêts, où rêve et poésie
Exaltaient le talent de tous les créateurs
Dont c'était le moyen d'expression.
les encensoirs valsaient élevant la prière
 Comme en brume mystique,
Et le saint Ostensoir volait formant des cercles

De nuages bleutés,
Le souffle résineux dans l'ombre allait berçant
le parfum virginal emprunté aux grands bois
pour ses spirales d'or.

Voici que Lancelot de la forêt surgit;
Merlin a confié Viviane à son mystère,
le mage légendaire rachète le royaume
d'un roi au coeur meurtri, et par enchantements
prépare pour Arthur un trône solennel,
et de la *table ronde* il connaît les exploits
les tournois et les fêtes.

Le bois semble hériter de tous les hauts faits d'armes:
Merlin est de retour et Viviane le sait,
Car les fleurs ont percé le blanc manteau de neige,
Car les branches des arbres se sont chargées de fleurs;
car le bois tout entier entonne des cantiques
et les âmes l'amour.

Voici le bel or pâle, or d'un soir automnal,
filtrant entre les branches des belles frondaisons,
et la verte clarté, qui frémit dans les herbes,
la fontaine qui naît
du gigantesque peuplier blanc ,
comme le plus pur cristal que la pâture boit;
une ombre radieuse
que la clarté transforme
c'est un saint chevalier
qui approchant ses lèvres à l'onde transparente,
voit sourire une nymphe parmi les lys en fleur;
Mireille souriante,
Parsifal fou d'amour!

Plus loin, combien de fleurs
Retiennent prisonniers au palais deux amants!
Comme souffle la vie et quelle pureté
Pour deux coeurs enlacés!
Que de fleurs enivrées au bois s'épanouissent
Que de cris d'hirondelles!
Que de voix lumineuses!
et comme dans les branches les insectes zonzonnent!

Quelles fleurs gigantesques étalent leurs merveilles
Que d'ailes frémissantes!

C'est le pur chevalier, rédempteur du Saint Graal,
Qui en voyant soudain languissante, attristée
La tendre amie aimée se dit: "Où l'ai-je vue?"
Et Mireille pleura quand Parsifal s'en fut.

Plus tard Excalibur se dressera terrible
Quand de terres lointaines très lentement progresse
Avec l'envahisseur, le plus affreux désordre,
Usant de ruses lâches, violences et incendies.
Alors la sainte épée brille de tous ses feux
Aux mains du valeureux qui la manie le mieux.

Elle seule a ouvert un énorme sillon
et du sang fait un fleuve;
partout sème la mort
et fend, assome, tranche,
Comme en un champ de blé que l'été a mûri
La lame de la faux avance en moissonnant;
Excalibur, fouet des têtes ennemies,
Pas un n'a survécu, du champ elle partit.

Art gothique rêveur, légendes imaginées,
Missels miniaturés dans la paix des cellules,
Et toi, l'Évangélique, merveilleux Livre d'Heures
Que dévotement baisent
Grisélidis ou Geneviève !

Rubans d'ors ouvragés au creux des jalousies,
Orgueil pour le champion à la fin de sa geste,
Devises enluminées d'émaux et pierreries
Qui exaltent au combat l'audace du vainqueur!

Tresses d'or bouillonnant au pied de la fenêtre
Dans le calme tranquille d'une nuit de lune,
C'est l'échelle charmante envoyée du balcon
Pour conduire l'amant dans les bras de l'amante.

Excalibur résume tout cela:
L'art et les traditions et aussi les légendes.

Un jour, tragiquement, le soleil se levait,

Comme si la journée fût vouée au malheur;
L'eau dormante du lac reflétait les grands arbres
Que le vent n'agitait ni la brise berçait;
Ils fondaient dans la nuit du paysage mort
Que la brume gluante et bleue enveloppait.

Et les arbres dressaient tous leurs branchages morts,
Confuses silhouettes en la lueur grisâtre,
Immobiles, figées comme hôtes légendaires,
Personnages sans vie qu'épuise peu à peu
La démarche rythmée des heures qui défilent,
Instants de vie qu'on garde au fond des reliquaires
Où les poètes enferment des bribes de passé,
Comme attraités enchanteurs des siècles oubliés.

Là-bas, tragiquement, le soleil se levait;
Le Noble chevalier passe la brume humide,
Il monte un noir coursier qu'un malheur a blessé,
point de force en ses bras, la visière levée,
le sang de ses blessures coule derrière lui
sur le manteau neigeux fait un rouge sillage;
comme si les flocons duveteux recherchaient
dans le sang déversé force de vie nouvelle
pour un bourgeonnement.

Dans les plus fines mains ses boucles se mouraient,
Son visage brillait de noblesse et d'amour;
Les voici ballotant sur sa large poitrine,

Sans cesser de saigner;
Son regard est brouillé du sang qui coule à flots,
Sur le cou du cheval, les rênes pendent seules.
Le regard du héros, égaré et rêveur,
Reprend soudain la vie en voyant le val bleu,
C'est la terre promise où se trouve sa tombe,
Selon les prophéties faites au temps passé,
Les nénufars du lac en tout temps sont en fleurs,
Voici la pente douce: il devra l'emprunter.
Alors il dégaina l'épée resplendissante,
Longtemps il conserva la croix sur ses deux lèvres,
Puis l'élevant aux cieux comme un Saint Sacrement,
Il pique son cheval qui peu à peu s'avance
Dans le lac où se perd du coursier la crinière,
dans le lac où il perd ses regards attristés,
dans le lac où se noient le panache du casque,
sous l'eau que fait frémir son peu de vie qui reste,

l'épée toujours brandie, et le bras étendu,
Du chevalier l'emblème ou son enseigne au ciel.

Cheval et chevalier restèrent sous les ondes,
Sous lesquelles s'élèvent, pour toujours étendu
Un bras ferme et puissant, qui ne lâche jamais
L'épée que ces héros avaient jadis brandie;
Et maintenant encore, lui viennent des offrandes
Des pays de poètes et de musiciens
chantant comme autrefois ont chanté les sirènes,
de leurs lyres tirant de belles notes d'or
Qui vibrent dans les bois, autour d'Excalibor.

Mai 1909